

організації, що динамічно розвивається, а інвестиційна привабливість – це найважливіший показник підприємств і галузі в цілому, що характеризує здатність залучення фінансових ресурсів з метою подальшого розвитку. Разом з тим, стан сільського господарства України свідчить, що більшість інвесторів не бажають вкладати свій капітал в дану галузь. Тому розробка стратегії та шляхів підвищення рівня інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств на основі інтеграції сільськогосподарських формувань та їх взаємодії з консалтинговими службами забезпечить зростання довгострокових інвестицій та нових технологій в сільське господарство, значно покращить привабливість того чи іншого регіону для потенційного інвестора.

Література

1. Андрійчук В.Г. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти / Андрійчук В.Г., Зубець М.В., Юрчишин В.В. – К. : Аграрна наука, 2005. – 140 с.
2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент : [учебный курс] / Бланк И.А. – К. : Ольга-Ника-Центр, 2002. – 448 с.
3. Гайдуцький А.П. Інвестиційна конкурентоспроможність аграрного сектора економіки України / Гайдуцький А.П. – К. : Нора-Друк, 2004. – 246 с.
4. Гуткевич С.А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики : [моногр.] / Гуткевич С.А. – К. : Изд-во Европ. ун-та, 2003. – 252 с.
5. Іщенко О.І. Вдосконалення регіонального розвитку агропромислового виробництва / Іщенко О.І. – К. : Нора-Принт, 2008. – 252 с.
6. Кісіль М.І. Тенденції і напрями активізації аграрного інвестиційного процесу / М.І. Кісіль // Економіка АПК. – 2002. – № 4. – С. 66-71.
7. Колотуха С. М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С. М. Колотуха // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 89-96.
8. Пересада А. А. Інвестиційний процес в Україні / Пересада А. А. – К. : Лібра, 1998. – 392 с.

Надійшла 15.03.2010

УДК 658.155:631.11

О. В. ЛАВРУК

Подільський державний аграрно-технічний університет

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИБУТКУ У РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто поняття і сутність категорії прибутку, його функції та значення в розвитку аграрних підприємств. Досліджено прибуток як об'єкт управління, проаналізовано чинники, що впливають на нього й розроблено алгоритм оцінки та врахування цих чинників у механізмі управління прибутком підприємств.

The concept and essence of the category of income, its functions and importance in the development of farm enterprises. Research income as an object management, analyzed the factors affecting it and the algorithm of evaluation and consideration of these factors in the mechanism of profits.

Ключові слова: прибуток, аграрні підприємства, організаційно-економічний механізм, інвестиційні потреби, ефективність.

Аграрне виробництво нині переживає не найкращі часи. Невизначеність сільських трудівників, відсутність їх економічного інтересу і повсюдна безвідповідальність керівників і спеціалістів у більшості регіонів України ще досить значна. Це призвело до того, що в останні роки в аграрному секторі спостерігається стала тенденція погіршення економічних результатів господарювання як у суспільному, так і у приватному секторах, які призначені забезпечити вирішення головного, першочергового як соціально-економічного – сталого забезпечення населення необхідними продуктами харчування.

Окрім цього незважена приватизація і поспішне реформування сільськогосподарського виробництва також породило ряд нових проблем. Саме ці обставини, на наш погляд, стали причиною затягування реформ, зумовили їх низьку результативність та кризові явища у сільському господарстві. Найважливішою з проблем є організація і удосконалення управління виробництвом високоякісної сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки, яка б користувалася найбільшим попитом у населення, а також забезпечення прибутковості аграрних підприємств.

У період глобалізації економіки прибуток має велике значення, адже його роль у господарському механізмі щорічно зростає. В умовах стабілізації ринкових відносин і формування реальної самостійності підприємств прибуток має новий зміст, оскільки в даний час він виступає не тільки основним джерелом розвитку господарської діяльності будь-якого підприємства, але й стимулом його діяльності. Прибуток забезпечує інтереси держави, товаровиробників, персоналу підприємств, а тому і є головною рушійною силою ринкової економіки.

Розвиток теорії і практики, пов'язаних із фінансово-економічним розвитком підприємств, формуванням і розподілом прибутку висвітлено в працях українських вчених: В.Я. Амбросова, М.Я. Дем'яненка, Й.С. Завадського, М.Ф. Кропивка, Ю.О. Лупенка, І.І. Лукінова, М.Й. Маліка, В.Я. Месель-Веселяка, Л.В. Романової, П.Т. Саблука, В.К. Савчука, В.П. Ситника, Є.І. Ходаківського, І.І. Червена, О.В. Шкільова, О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина та ін. Праці вказаних вчених мають наукову та практичну значимість, але у вітчизняній літературі мало уваги надається методологічним положенням щодо удосконалення формування прибутку шляхом впровадження сучасних технологій і ефективних інструментів управління, що відповідають сучасним ринковим умовам діяльності аграрних підприємств.

Все це визначило мету дослідження, яка полягає у необхідності теоретичного обґрунтування такого актуального питання, як механізм формування прибутку й розробки практичних рекомендацій щодо організації його функціонування в аграрних підприємствах Хмельницької області.

Дослідження будувалися на використанні базових положень економічної теорії, економіки аграрних підприємств, наукових розробок, публікацій учених-економістів і різних методів вивчення даної проблеми (діалектичний метод пізнання, системний підхід до вивчення виробничих та економічних процесів, абстрактно-логічний, монографічний, абстрактно-розрахунковий та ін.)

Функціонування аграрних підприємств супроводжується безперервним кругообігом коштів, який здійснюється у формах витрат ресурсів і одержання доходів, їх розподілу і використання. За результатами дослідження слід зазначити, що найважливішими показниками економічної діяльності підприємств є виручка і прибуток. Від їх значення залежить фінансовий стан аграрних підприємств, який визначає їх конкурентоспроможність і потенціал у бізнесовому співробітництві з іншими суб'єктами господарювання. Вони також дають можливість оцінити ступінь гарантії задоволення інтересів кожного підприємства та його партнерів у здійсненні фінансової та виробничої діяльності.

Прибуток є основним узагальнюючим показником фінансових результатів господарської діяльності підприємств усіх видів, незалежно від їх організаційної форми. Він являє собою різницю між загальною сумою доходів і витратами на виробництво та реалізацію продукції з урахуванням збитків від різних господарських операцій.

Слід зазначити, що до цих пір в економічній літературі ведуться наукові дискусії про прибуток і його функції, економічну природу, роль та значення в розвитку аграрних підприємств. Більшість економічних вчених мають своєрідні погляди на розуміння категорії «прибуток». Зокрема, трактується, що "прибуток, власне кажучи, є результатом виконання нових комбінацій", "без розвитку немає прибутку, без прибутку немає розвитку" [6, с.385-386]. Інший автор вважає, що "прибуток – це грошове вираження основної частини грошових накопичень, що створюється підприємствами будь-якої форми власності" [1, с.99]. Один із авторів вказує, що прибуток – це "кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства і визначається як різниця між витратою і витратами" [4, с.504]. В іншому випадку прибуток економічний(чистий) "...є додатковим доходом підприємця в результаті його більш ефективної діяльності у певній галузі – кращого передбачення, кращої організації, впровадження великих нововведень" [2, с.174]. Ряд авторів розглядають поняття прибутку як факторного доходу, а тому визначають його "... як різницю між валовим доходом і валовими витратами"[3, с.309-315].

На нашу думку, прибуток сприяє стабільному розвитку аграрних підприємств, забезпечує зацікавленість трудового колективу в рості продуктивності праці, збільшенні об'ємів і ефективному веденні виробництва. Окрім цього, прибуток є стимулюючим фактором і фінансовим ресурсом в діяльності аграрних підприємств, а тому виступає важливим джерелом фінансування розширеного відтворення виробництва. Отже, роль і значення прибутку аграрних підприємств в умовах ринкової економіки характеризуються такими функціональними складовими (рис. 1).

В даний час стабілізація процесів ринкової економіки, функціонування господарств з різними формами власності та господарювання в складних кризових умовах потребує детального вивчення організації процесу виробничої діяльності і основних етапів формування прибутку, які є характерними для кожного господарства. Щорічно підприємства, починаючи процес виробництва або приймаючи рішення про його розширення, повинні бути впевнені, що їх витрати обов'язково окупляться і принесуть прибуток. Аграрні підприємства завжди несуть постійні витрати, які не залежать від обсягу виробництва, і змінні витрати, які зростають або зменшуються зі зміною обсягу випуску і продажі продукції. Але для отримання прибутку необхідно, щоб обсяг виручки від різного роду продажів перевищував суму постійних і змінних витрат.

Виручка від реалізації продукції є основним джерелом відшкодування витрачених на її виробництво коштів. Її своєчасне надходження забезпечує безперервність кругообігу коштів і безперебійність виробничого процесу. З отриманої виручки підприємства відшкодовують матеріальні витрати на сировину, матеріали, паливо, електроенергію та інші предмети праці.

Несвоєчасне надходження виручки стає поштовхом до зниження прибутку, порушення договірних зобов'язань, штрафних санкцій і кризового стану. В цьому разі критичні співвідношення загальної виручки від реалізації продукції до виробничих витрат (постійних і змінних) дозволяють визначити межу кризового стану, який може змінюватися (збільшуватися або зменшуватися) при коливанні рівня змінних витрат, що

забезпечують виробництво певного обсягу продукції. Отже, виручка від продажу продукції повинна покривати змінні витрати і частину постійних витрат, що дозволяє підприємствам продовжувати виробництво в нормальних або екстремальних умовах. В даному випадку виручка від реалізації сільськогосподарської продукції дещо менша від витрат на її виробництво (табл. 1) [5].

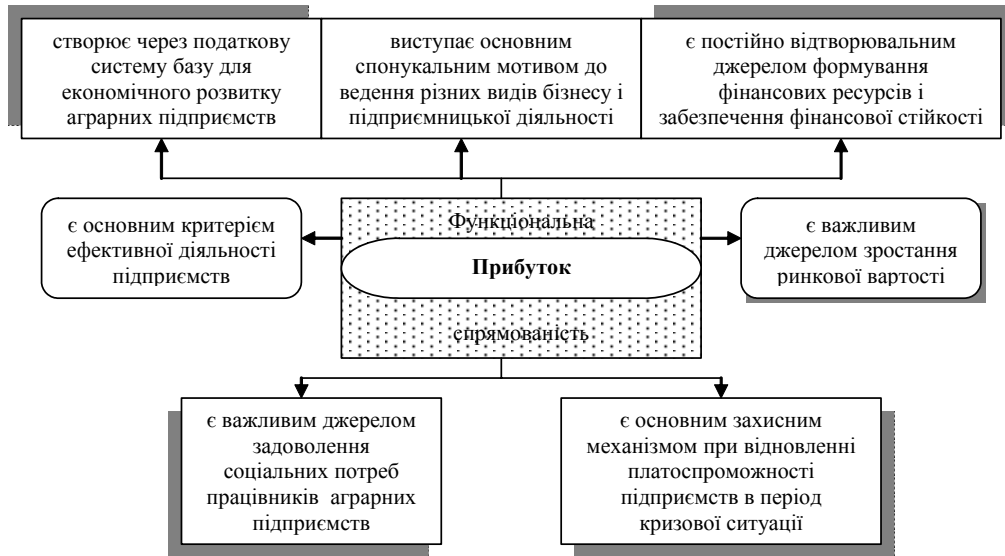

Рис. 1. Функціональні складові спрямування прибутку підприємств

Таблиця 1

Зміни відтворювальних функцій аграрних підприємств Хмельницької області, млн грн

Показники	2007 р.	2008 р.	2008 р. в % до 2007р.
Виручка від реалізації продукції	1108,81	1693,87	152,8
Прибуток від реалізації продукції	133,71	253,68	189,7
Сума:			
постійних витрат	163,60	263,77	161,2
змінних витрат	1001,25	1550,92	154,9
Всього витрат	1164,85	1814,69	155,8
Частка змінних витрат у всіх витратах, %	86,0	85,5	*
Маржинальний дохід	297,31	517,45	174,0
Рівень рентабельності, %	13,7	17,6	*

Слід зазначити, що розмір виручки від реалізації продукції сільського перевищує витрати на її виробництво лише в господарствах таких районів області, як Білогірський, Городецький, Ізяславський, Кам'янець-Подільський, Шепетівський. Найбільше перевищення виробничих витрат над сумою виручки спостерігається в господарствах Новоушицького (на 45,5%), Летичівського (на 44,4%), Полонського (на 37,4%), Волочиського (на 37,1%), Ярмолинського (на 30,2%), а найменше – в господарствах Вінковецького (на 5,1%) і Славутського (на 2,6%) районів.

Обсяг і структура реалізації продукції може позитивно або ж негативно впливати на суму прибутку. Збільшення обсягу продажі рентабельної продукції приводить до пропорційного збільшення прибутку. Якщо буде збільшуватися частка більш рентабельних видів продукції в загальному обсязі її реалізації, то сума прибутку зростатиме і навпаки, при збільшенні питомої ваги низькорентабельної або збиткової продукції загальна сума прибутку зменшиться.

Основними причинами такого нестійкого становища є:

- недостатнє фінансове і матеріальне забезпечення відтворення аграрного виробництва;
- відсутність чітко налагоджених правових і фінансових відносин;
- недосконале управління витратами та операційною діяльністю;
- відсутність науково-прогнозованої стратегії маркетингу;
- повна залежність від природно-кліматичних умов.

Дослідження показали, що на прибутковість аграрних підприємств впливають також такі чинники, як руйнація матеріально-технічної бази; зниження відтворювальної функції земельних ресурсів; екологічна і демографічна кризи, які щорічно поглиблюються; зменшення висококваліфікованої частини трудового потенціалу; низькі закупівельні ціни і висока собівартість продукції; поглиблення диспаритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію; скорочення інвестицій на розробку інноваційних проектів; відсутність комплексної державної програми для забезпечення ефективного розвитку аграрних підприємств.

Формування прибутку може відбуватися за рахунок: виручки від реалізації продукції, фінансового результату від операційної або звичайної діяльності, капітальних вкладень та інших операцій на підприємстві. А розподіл прибутку здійснюється на зростання та вдосконалення матеріально-технічної бази підприємств, їх будівництво та реконструкцію, поліпшення умов праці, сплату заборгованості та кредитів в банках, а також на виплату заробітної плати.

Отже, як показують результати дослідження, прибуток є досить складним, інтегральним і багатоаспектним економічним об'єктом, який виконує стимулюючу функцію, але повністю залежить від впливу великої кількості факторів. Основними факторами, що визначають розмір прибутку від реалізації продукції, є зміна обсягу структури реалізації продукції; собівартості товарної продукції; цін на реалізацію продукції. Все це також зумовлено складністю входження в сучасні ринкові відносини і необхідністю врахування, крім основних факторів виробництва, ризикових ситуацій і кризових явищ. Вважаємо, що підвищення прибутку можна забезпечити шляхом здійснення управлінських дій, в основі яких знаходяться наукові принципи і інструменти управління ефективним розвитком аграрних підприємств.

Висновки. Таким чином, дослідження ролі і значення прибутку в розвитку аграрних підприємств показує, що прибуток є їх основним узагальнюючим показником господарської діяльності. Він виступає інвестиційним ресурсом, так як забезпечує розширене відтворення капіталу, що, у свою чергу, є основою для розвитку аграрної сфери економіки. На основі цього можна зробити висновок, що при високому рівні прибутку кожне підприємство не лише виживає, але й розвивається відповідно поставленої мети і стратегії свого функціонування.

В перспективі для досягнення кращих результатів в аграрному виробництві необхідно вдосконалювати управління, планування і економічне стимулювання, забезпечити послідовну інтенсифікацію, активніше розвивати міжгосподарські та міжгалузеві зв'язки, поліпшувати соціальні умови, постійно добиватись підвищення рівня зацікавленості працівників у високих кінцевих результатах, обґрунтованості управлінських рішень, забезпечення контролю за їх вчасним виконанням, за всією виробничо-фінансовою діяльністю аграрних підприємств.

Література

1. Буряковский В.В. Финансы предприятий / В.В. Буряковский. – К. : Основы, 1997. – 314 с.
2. Задоя А.А. Основы экономики : [учебное пособие] / А.А. Задоя, Ю.Е. Петруня. – К. : Вища школа, 1998. – 478 с.
3. Курс экономической теории : [учебник] / Под ред. М.Н. Чепурина, Е.А. Киселевой. – 5-е доп. и перераб. изд. – Киров : «АСА», 2002. – 832 с.
4. Поляк Б.Г. Финансовый менеджмент : [учебник] / Б.Г. Поляк. – М., 1997. – 294 с.
5. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2008 рік / За ред. В.В. Скальського. – Хмельницький. – 442 с.
6. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития / Шумпетер Й.А. – М. : Дело, 1982. – 544 с.

Надійшла 15.03.2010

УДК 005.591.6:621

Н. С. МАРКОВА

Харківський національний економічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Обґрунтована актуальність та доцільність розвитку машинобудування Харківщини на основі використання інноваційних технологій.

There is present actuality and expedience of development of Kharkivschini's engineer on the basis of the use of innovative technologies.

Ключові слова: машинобудування, інноваційні технології, розвиток.

Машинобудування є базовою галуззю промисловості України, продукція якої відіграє значну роль у розвитку науково-технічного прогресу. Так, в Японії, Німеччині та США питома вага машинобудування в промисловості складає від 40 до 50%.

Машинобудування відноситься до галузей “вільного розміщення”, адже воно в найменшому ступені, ніж інші галузі промисловості, залежить від впливу таких факторів, як природничі особливості місцевості, наявність газу, води, електроенергії, корисних копалин. Одночасно важливим чинником розвитку машинобудування виступає концентрація в певній місцевості науково-технологічного та людського потенціалу, зручність транспортної мережі, спеціалізація та кооперація виробництва. Розміщення машинобудування визначається значною мірою історичними особливостями розвитку регіону, рівнем